
Aan: Stuurgroep project VVV regio 38

Van: Trudy Sijbers, projectleider

Datum: 27 februari 2017

Betreft: Tussenrapportage project Versterken, Verbinden VSO-PrO (VVV) regio 38

Hierbij ontvangt u de Tussenrapportage van het project VVV regio 38, maatregel 7. Deze rapportage is als volgt opgebouwd. Begonnen wordt met een korte samenvatting van de stand van zaken en resultaten van de in dit projectplan beschreven activiteiten. Als bijlagen treft u de uitgebreidere rapportages aan per deelproject of pilot, met de daarbij behorende inhoudelijke uitwerkingen of voorbeelden.

De stuurgroep wordt gevraagd:

1. De tussenrapportage te behandelen en vast te stellen
2. Met betrekking tot de pilot Symbiose nader aan te geven met welke criteria of grenzen rekening gehouden moet worden bij de uitwerking van de voorstellen, wie daarbij inhoudelijk ondersteuning kan bieden vanuit het (financieel) management van de betrokken scholen en aan te geven op welke wijze de besluitvorming het beste kan plaatsvinden, zodat de projectleider en de werkgroepen hiermee bij de uitwerking rekening kunnen houden

Deelproject 0-meting voortijdig schoolverlaten

Project ligt op schema. Gevraagde data zijn aangeleverd door betrokken scholen. Op dit moment vindt analyse plaats van de meest opvallende resultaten met betrekking tot doorstroom en uitval van leerlingen in het MBO per opleidingsrichting, niveau en BBL/BOL.

Pilot Vroegmeting en Vroegmelding met Gilde

Project ligt op schema. Er is een uitgewerkt Model Overdrachtsdossier opgeleverd, er is inhoudelijk vastgesteld hoe de leerbaarheid en schoolbaarheid kan worden vastgesteld van leerlingen die de overstap maken en er is een stappenplan/werkproces vastgesteld waarin is vastgesteld hoe de procedure van overdracht verloopt en wie per stap verantwoordelijk is voor welke activiteiten. Deze stappen worden de komende periode nader in de juiste volgorde en in de tijd geplaatst, zodat deze al bruikbaar is voor leerlingen die in dit schooljaar vanuit VSO of PrO naar Gilde opleidingen doorstromen. De komende tijd wordt ook verkend in hoeverre de procedure bruikbaar is voor de andere scholen in de regio.

Pilot symbiose met Citaverde

Pilot ligt op schema, betrokkenen hebben kennis gemaakt en hebben brainstorm over onderdelen die binnen symbiose vorm kunnen krijgen afgerond en activiteiten benoemd. Er kan actief gebruik gemaakt worden van reeds opgedane samenwerking locatie Horst. Vanuit stuurgroep en management is aandacht nodig voor een drietal thema's:

- afstand naar symbiose school/vervoer van leerlingen (hoe zit het met uitvoerbaarheid en kosten + dekking),
- uitwisselen van personeel: is dit rooster technisch te organiseren en wie beslist hierover op basis van welke criteria)
- meeloopdagen: (extra) begeleiding voor de leerlingen (wat is haalbaar, wie kan dit doen?)

Belangrijk is dat op korte termijn helder wordt:

- met welke criteria of grenzen bij deze thema's rekening gehouden moet worden,
- wie vanuit het (financieel) management of beleid van de betrokken scholen betrokken kunnen worden bij de concrete uitwerking van de samenwerking en overeenkomsten en
- op welke wijze de besluitvorming het beste kan plaatsvinden, zodat de projectleider en de werkgroepen hiermee bij de uitwerking rekening kunnen houden

Kennisdeling

In het projectplan staan twee momenten voor kennisdeling opgenomen. Deze zijn bedoeld om ervaringen en kennis met de pilots breder te verspreiden.

In overleg met de programmamanager VSV-regio 38, Ans Pennartz is besloten dat er geprobeerd wordt een breed opgezet minisymposium te organiseren waar alle verschillende VSV-projecten, zowel van de gemeenten als van de contactscholen worden gepresenteerd. Op die wijze kunnen de verschillende projecten met elkaar kennismaken, hun ervaringen en opbrengsten met elkaar delen en kan gekeken worden in hoeverre er (meer) synergie mogelijk is bij de planvorming en samenwerking in de toekomst.

Dit minisymposium staat gepland op donderdag 11 mei 2017.

Tussenrapportage Project VVV (Versterken, Verbinden van VSO-PrO en MBO) schooljaar 2016-2107

Marjo Brinkman, februari 2017

Deze rapportage heeft betrekking op het deelproject 0-meting RMC-regio 38.

In het activiteitenplan is voor dit deelproject de volgende opdracht beschreven: Het ontwerpen, uitzetten en analyseren van een dataset (0-meting) aangaande VSV-variabelen o.a. leerlingaantallen uitstroom naar het MBO tijdens het huidige en de 2 voorgaande schooljaren, en aantal VSV-ers onder deze leerlingen.

Daarbij is aangegeven dat de 0-meting betrekking heeft op de volgende scholen:

Aloysius Stichting:

VSO De Ortolaan Heibloem
VSO De Ortolaan Roermond
VSO De Widdonckschool Weert

Onderwijsgroep Buitengewoon:

VSO De Velddijk Tegelen
VSO De Velddijk Venlo
Praktijkschool 't Wildveld

Overige scholen:

Het Kwadrant Praktijkonderwijs Weert
Het Raaylandcollege Praktijkonderwijs Venray
Praktijkonderwijs Roermond (Petrus Dondersschool)
VSO De Wijnberg Venlo
VSO De Wijnberg Wessem

en het volgende in kaart moet brengen:

- a) het aantal leerlingen dat bij aanvang van het schooljaar 2016-2017 vanuit VSO en PrO scholen van Aloysius en Buitengewoon in regio 38 is doorgestroomd naar Citaverde en Gilde, uitgesplitst naar richting en niveau, BOL en BBL;
- b) het aantal voortijdig schoolverlaters bij Citaverde en Gilde van de populatie leerlingen van de genoemde scholen van Aloysius en Buitengewoon dat in schooljaar 2015-2016 en 2014-2015 vanuit het VSO en PrO is doorgestroomd naar het MBO, uitgesplitst naar richting en niveau, BOL en BBL;
- c) de cijfers zoals bij a) en b) zijn benoemd, maar dan voor de andere VSO- en PrO-scholen die in regio 38 gevestigd zijn.
- d) Een gezamenlijke evaluatie van de 0-meting toegespitst op de redenen van voortijdig schoolverlaten.

Stand van zaken per medio februari 2017

- 1) de dataset aangaande VSV-variabelen is ontworpen;
- 2) zowel Gilde als Citaverde hebben inmiddels een databestand aangeleverd met de variabelen van bovenstaande dataset over de jaren 2016-2017, 2015-2016, 2014-2015 en 2013-2014 aangaande alle scholen van de doelgroep;
- 3) op dit moment worden er tabellen gemaakt met de gevraagde gegevens van a), b) en c) (beoogde resultaten en opbrengsten);

- 4) Na voltooiing van punt 3 zal worden overgegaan tot een analyse van en het beschrijven van opvallende zaken in de overzichten;
- 5) Na voltooiing van punt 4 kan een gezamenlijke evaluatie van de 0-meting plaats vinden aangaande de redenen van voortijdig schoolverlaten.

Het deelproject ligt op schema en kan naar verwachting tijdig worden opgeleverd. Vanuit zowel Gilde als Citaverde College is actief meegewerkt aan de dataverzameling.

TUSSENRAPPORTAGE PROJECT VERSTERKEN, VERBINDEN VSO/PRO MET MBO (VVV)

Trudy Sijbers februari 2017

Onderstaand treft u de tussenrapportage van het project VVV voor de pilot Doorstroom naar Gilde opleidingen. Samen met de werkgroep vroegmeting/vroegmelding waarin medewerkers van Gilde, Buitengewoon en Aloysius Stichting zijn vertegenwoordigd en waarin in een later stadium de vsv makelaar, vsv coaches en projectleider servicecentrum Gilde zijn aangesloten, zijn we bezig om onderstaande resultaten vorm te geven en uit te voeren.

In het projectplan zijn als beoogde resultaten in schooljaar 2016-2017 benoemd voor deze pilot:

1. Een uitgewerkt *model overdrachtdossier*¹. Daarin staat wat een leerling wil en kan, hoe dit is gemeten en wanneer dit in het kader van de vroegmeting en vroegmelding zal/kan worden gemeten en gecommuniceerd. Van de leerling is bekend wat er nodig is aan (extra) begeleiding of aandacht in het laatste jaar van het VSO/PrO en wat er daarna in het MBO nog nodig is aan (extra) begeleiding en aandacht;
2. Heldere afspraken over en weer tussen VSO/Pro en Gilde over hoe in het MBO de *beoordeling van schoolbaarheid en leerbaarheid* gemeten wordt, uitgewerkt voor doorstroom naar het *Entree-onderwijs* en voor *doorstroom naar MBO-niveau 2 en 3 opleidingen*;
3. De processen voor *overdracht en communicatie, rollen en verantwoordelijkheden en wijze van besluitvorming* binnen de betrokken scholen zijn beschreven;
4. Herkenbare uitwerking welke *VSV-instrumenten* (Educatiemeter, Dashboard en Intergrip Overdrachtdossier) ingezet worden, hoe dit gebeurt en een aanduiding of deze instrumenten bruikbaar zijn voor de meting van de bestending van uitgestroomde leerlingen uit het PrO en VSO.

Stand van zaken per medio februari 2017

1. Model overdrachtdossier
Het voorstel is gedaan om het onderwijsondersteuningsplan (OPP) deel D als model te gebruiken. Het OPP deel D is een overdrachtdocument dat bestaat uit de samenvatting van 3 OPP's deel A, B, C. Tijdens de schooltijd van een leerling worden er 3 soorten OPP's gemaakt. Deze lichten wij hieronder toe:
 - OPP deel A als de leerling op school komt. Daarin staat de feitelijke informatie zoals: naam, adres, woonplaats, intelligentiegegevens, diagnostisch onderzoek, verklaringen, medische gegevens, thuissituatie, hulpverlening.
 - OPP deel B bevat het beheersingsniveau bij uitstroom: leerstofaanbod per vak, leerstofaanbod per kerndoel, het huidig leerrendement, vakinhoudelijk, leerstofoverstijgende kerndoelen, belemmerende en bevorderende factoren, ondersteuningsbehoefte, stages, resultaten en certificaten, uitstroombestemmingen op verschillende niveaus. Dit alles aan de hand van de vakoverstijgende CED leerlijnen (sociaal gedrag, leren leren en arbeidstoeleiding) die binnen de Aloysiusstichting schooloverstijgend gebruikt worden.
 - OPP deel C is een halfjaarlijkse evaluatie waarbij de leerdoelen, indien nodig bijgesteld en geëvalueerd worden in OPP deel B.

OPP deel D wordt, indien ouders daar toestemming voor geven meegestuurd met het Digitaal Doorstroom Dossier in Intergrid en dient tijdens het ondersteuningsgesprek als leidraad.

Als het OPP deel D in een praktijkevaluatie (nu nog voor de Aloysiusstichting) goed blijkt te functioneren wordt er onderzocht of dit in een later stadium voor alle pro/vso scholen binnen de arbeidsregio 38 te gebruiken is bij het Digitaal Doorstroom Dossier als overdrachtsdocument (zie bijlage).

2. Beoordeling schoolbaarheid en leerbaarheid

Om inzichtelijk te krijgen welke maatstaven voor schoolbaarheid en leerbaarheid worden gebruikt hebben we de competenties uit het kwalificatiedossier van het MBO naast de eisen uit het VSO/PRO gelegd volgens de CED leerlijnen.

Hiervoor is een (concept)document ter beschikking waarin deze beide competentielijsten naast elkaar zijn gelegd. (zie bijlage 2). We willen onderzoeken of we dit document kunnen gebruiken om de mate van schoolbaarheid en leerbaarheid van een leerling te bespreken en als maatstaf te gebruiken in welke fase een jongeren zich bevindt en wat hij/zij nog nodig heeft of waar deze leerling nog aan kan werken. De komende maanden wordt hier naar gekeken.

3. Proces van overdracht

Voor de processen van overdracht zijn afspraken gemaakt tussen de nu deelnemende VSO/PRO scholen en MBO over hoe dit inhoudelijk gaat verlopen en wie in welke fase verantwoordelijk is. Er moet nog wel fine-tuning plaatsvinden over de precieze volgorde van stappen en planning in de tijd. Dit bestand is rondgestuurd en de eerste reacties komen nu terug en worden verwerkt.

De afspraken die nu gemaakt zijn, zijn met alle betrokken partijen in overleg gemaakt. Wilbert Hendriks en Monique Lucassen willen deze procedure meenemen in regionale overleggen om te verkennen of deze kan worden gebruikt voor alle reguliere VO scholen te gaan gebruiken.

Stap	Wat	Wanneer	Verantwoordelijk
1	Inschrijven van Entree-deelnemers kan onder 2 wettelijke kaders: <ul style="list-style-type: none"> • 1 augustus 16 jaar • geen diploma's 		OCW
2	Vaststellen / bepalen welke leerlingen doorstromen naar MBO 1 en welke leerlingen naar arbeid.	November/ december	Mentor+ CVB
3	Inschrijven intergrid + invullen DDD + transitiedocument (OPP deel D)	Vóór 1 april 2017 ¹	Ouders + leerling + mentor
4	Informereren vanuit toeleverende school en afspraken over gezamenlijk monitoren traject	gehele schooljaar	VSV-coaches en VSV-makelaar
5	Uitnodiging aan leerling om motivatiebrief te schrijven	n.t.b.	MBO + leerling
6	Informatiemiddag voor leerlingen bij voorkeur op Entree / MBO om beter kennis te maken met leeromgeving MBO	n.t.b.	MBO

¹ Afspraak voor dit schooljaar 2016-2017, in verband met nieuwe wettelijke procedure rond aanmelding. Mogelijk kan daarna een andere datum worden bepaald.

7	Eerste oriënterende gesprekken worden gevoerd met leerling, mentor en ROC/AOC	n.t.b.	MBO, vsv-coach, vsv-makelaar
8	Aanmelden voor meeloopdagen op ROC/AOC voor jongeren die zich aanmelden en monitoren deelname en ervaringen	n.t.b.	Mentor PrO/VSO
9	Uitnodiging ondersteuningsgesprek (warme overdracht) en in kaart brengen ondersteunings- en begeleidingsbehoefte	n.t.b.	MBO
10	Inzetten Educatiemeter om ondersteuningsbehoefte scherper te krijgen indien nodig/wenselijk	n.t.b.	VSO/PrO zet dit in ²
11	Analyse van en bespreken alle documenten Transitiedocument (OPP, deel D), Digitaal Doorstroomdossier (DDD), AMN-toetsen, educatiemeter	n.t.b.	toeleverende school + MBO
12	Bij aanmelding doorstroom vanuit VSO/PrO naar MBO-niveau 2 of hoger, wordt altijd Ondersteuningsgesprek georganiseerd, waarbij VSV-coach en VSV-makelaar toezien op procedure. Gegevens van Intergrip	n.t.b.	VSV-coach en VSV-makelaar

4. VSV-instrumenten in beeld en besproken

In het afgelopen half jaar heeft de werkgroep gezocht naar instrumenten die gebruikt kunnen worden om de door- en uitstroom van leerlingen in Vso/pro naar MBO inzichtelijk te maken. Alle vo, vso en pro scholen maken gebruik van Intergrip overdrachtdossier en doorstroomdossier. De betrokken scholen zijn hierover geïnformeerd en hebben zich in de beide genoemde programma's geschoold.

Daarnaast gaan VSV coaches en VSV makelaars Intergrip gebruiken om de doorstroom van leerlingen te monitoren.

Verder zijn er afspraken gemaakt om bij twijfel of onduidelijkheid over het traject van een leerling gebruik te maken van de educatiemeter. De vertegenwoordigers in de werkgroep van zowel vso/pro als mbo vinden dit een betrouwbaar instrument om meer gedetailleerde informatie van de betrokken leerlingen inzichtelijk te krijgen.

² Triade ondersteunende dienst, onderdeel van Aloysius heeft 4 personen opgeleid om Educatiemeter te gebruiken. Deze kunnen hiervoor ingehuurd worden.

PROJECT VERSTERKEN, VERBINDEN VSO/PRO MET MBO (VVV)

Tussenrapportage februari 2017, Pilot Symbiose met Citaverde College

In deze tussenrapportage wordt aangegeven wat de stand van zaken is van deze pilot per februari. Als beoogde resultaten aan het eind van het schooljaar 2016-2017 waren benoemd:

Een inhoudelijke beschrijving van de wijze waarop het VSO en/of PrO en het Citaverde College gezamenlijk (onderdelen van) een opleiding in symbiose in het schooljaar 2017-2018 gaan vormgeven. Deze beschrijving bevat:

1. een uitwerking van diverse varianten van symbiose die passend zijn in de samenwerking tussen deze scholen (zoals individuele toepassing, groepsgewijze symbiose per vak of bij stages, gebruik van lokalen of faciliteiten, e.d.)
2. een onderbouwing op welke gronden gekozen is voor juist deze opleiding (of opleidingsonderdelen)
3. welke stappen daarvoor in de samenwerking nodig zijn (wie doet wat aan voorbereiding, uitwerking, besluitvorming, etc.)
4. een contractuele uitwerking van de afspraken, inclusief de financiële aspecten die aan de symbiose zijn verbonden

Gestreefd wordt naar een concrete operationele toepassing van een of meer van deze symbiose varianten, al in de loop van dit schooljaar 2016-2017, indien dat praktisch uitvoerbaar is.

Uitgevoerde activiteiten:

Het onderdeel pilot symbiose met het Citaverde is gestart met diverse bezoeken door Nellie Klemans en Trudy Sijbers aan Citaverde locatie Roermond: Charlotte Custers (adjunct directeur)-MBO en Locatie Horst: Marlies Scheres (adjunct directeur) VMBO-B en MBO niveau 1 & 2. Deze gesprekken waren in eerste instantie gericht op kennismaking en draagvlak verwerving. Hierna is het project inhoudelijk besproken en toegelicht. Daarbij zijn gedachten over het project over en weer uitgewisseld en is gebrainstormd over wenselijke activiteiten in de samenwerking. Bij de gesprekken op beide locaties zijn ook de coördinatoren van de entree-opleiding van Citaverde aangesloten om de werkwijze te bespreken van de huidige entree-opleiding (schooljaar 2016-2017).

De samenwerking met Citaverde Roermond is nieuw, voor de regio Horst is er sprake van een voortzetting van de samenwerking die in het schooljaar 2015-2016 is ontstaan door het samen verzorgen van de AKA-opleiding (OG Buitengewoon-Citaverde). Hierdoor is er in deze regio enige voorsprong waarop voortgeborduurd kan worden. In de regio Horst heeft reeds een kick off plaatsgevonden van de huidige entree-opleiding. In de regio Roermond vindt de kick off binnenkort plaats met betrokken leerkrachten van zowel Citaverde als VSO scholen Aloysiusstichting. De inschatting vanuit de partners is dat het mogelijk is om nog in het huidige schooljaar onderdelen van de entree-opleiding gezamenlijk voor te bereiden en waar mogelijk al uit te voeren zodat deze als basis kunnen dienen voor de benodigde samenwerking voor verdere implementatie in het jaar 2017-2018 (doelstelling 3, wie doet wat aan voorbereiding, uitwerking, besluitvorming, etc.).

Opbrengst

Met betrekking tot de eerste stap de inventarisatie van eventuele onderdelen of varianten heeft de werkgroep gebrainstormd. Dat leverde de volgende concrete voorstellen voor symbiose op: het bij elkaar in de keuken kijken, uitwisselen van docenten, excursie van leerlingen – leerkrachten, opleiden van assessoren, uitwisselen van assessoren, kennisdeling (stagebegeleiding/ gedragsproblematiek), meeloopdagen voor leerlingen, 'ingroeien' van de leerling door gedeeltelijk volgen van de opleiding op de locatie Citaverde, etc.

De bedoeling is de komende periode deze voornemens verder te concretiseren, te onderbouwen op meerwaarde voor de leerling en te toetsen op haalbaarheid. Daarbij zal in elk geval verkend moeten worden wat hierin vanuit stuurgroep en management van de deelnemende scholen mogelijk is met betrekking tot:

- afstand naar symbiose school/vervoer van leerlingen (uitvoerbaarheid en kosten),
- uitwisselen van personeel: is dit rooster technisch te organiseren (wie beslist hierover?)
- meeloopdagen: (extra) begeleiding voor de leerlingen (wat is haalbaar, wie kan dit doen?)

Het is belangrijk dat de stuurgroep van dit project over deze zaken aangeeft wat criteria of grenzen zijn waarmee rekening gehouden moet worden en aangeeft aan de projectleider en werkgroep waar benodigde kennis of informatie te halen is die nodig is om eventuele knelpunten op te lossen.

OPP Deel D overgangsdocument

Naam	Karel Demoleerling 2	Datum instroom	01-08-2007
Geboortedatum	02-01-1990	Datum uitstroom	01-11-2016
BSN		Ingevuld op	13-09-2016
Adres	Demostraat 2	Ingevuld door	Dennis Demoleraar
Pc / woonplaats	1112 DD EINDHOVEN	Functie	
Telefoonnummer			

Contactpersoon laatste school

Naam	Demoleraar
Functie	mentor
Contactgegevens	tel e-mail

Woonsituatie	thuiswonend
Toelichting	TEST

Maatregel

Opmerkingen

Groepsverloop	SO: 1-8 VSO: 1-3
----------------------	---------------------

Intelligentiegegevens					
Test	Datum	TIQ	VIQ	PIQ / SIQ	Harmonisch profiel op schaalniveau (geen significant verschil tussen VIQ - PIQ)
WAIS	13-09-2016	100	100	100	☒
Handelingsadviezen vanuit psychologisch verslag: adviezen					

Diagnostisch onderzoek			
Onderzoek:	Datum:	Instantie:	Afgenomen door:
DSMIV	21-08-2013	TEST1	TEST1
DSMV	12-09-2016	TEST	TEST
DSMV	13-09-2016	test	test
Handelingsadviezen vanuit diagnostisch verslag: Adviezen			
Gedragsbeschrijving Beschrijving2			

Verklaringen			
Verklaring	Gesteld door	Datum	Instantie
Dyslexie		02-06-2015	
Handelingsadviezen			
Dyscalculie		13-09-2016	
TEST		TEST	
Handelingsadviezen Adviezen			

Medische gegevens	
Medische gegevens / allergieën	nieuwe informatie
Medicatie	laatste informatie

In het kader van privacy en wet op kwaliteit van het onderwijs wordt dit document alleen aan de leerlingen en / of ouderlijk gezag verstrekt, is puur persoonlijk en mag alleen door de leerling of ouderlijk gezag worden verstrekt aan derden.

Vergelijking van twee competentiesystemen

CONCEPT

Overkoepelende competentie	MBO	CED	Beschrijving
1 Samenwerken	<ul style="list-style-type: none"> MBO E Samenwerken en overleggen 	<ul style="list-style-type: none"> CED 5.4 Samenwerken 	<ul style="list-style-type: none"> Ik overleg over dingen die met het werk te maken hebben Ik maak afspraken over taakverdeling Ik doe wat is afgesproken Ik meld het als ik iets anders of later doe Ik vraag/geef anderen informatie over het werk Ik weet waar ik naar toe werk (wat het uiteindelijke doel is) Ik houd rekening met anderen Ik vraag/geef anderen advies bij beslissingen Ik vraag/geef anderen advies hoe je je werk uitvoert Ik geef/ontvang feedback van mensen met wie ik samenwerk
2 Enthousiasme/ energie	<ul style="list-style-type: none"> MBO W Gedrevenheid en ambitie tonen 		<ul style="list-style-type: none"> Ik neem zelf verantwoordelijkheid Ik neem initiatief om iets te doen Ik help anderen Ik doe graag nieuwe dingen ...
3 Omgaan met andere mensen /Persoonlijke effectiviteit/relaties opbouwen	<ul style="list-style-type: none"> MBO F Ethisch en integer handelen MBO D Aandacht en begrip tonen MBO G Relaties opbouwen en netwerken 	<ul style="list-style-type: none"> CED 3.3. Opkomen voor jezelf CED 4.1 Ervaringen delen CED 4.2. Aardig doen CED 4.3. Omgaan met ruzie 	<ul style="list-style-type: none"> Ik doe vriendelijk tegen andere mensen Ik ben beleefd tegen andere mensen (sorry, alsjeblijft, dankjewel) Ik houd rekening met (gevoelens van) andere mensen Ik toon belangstelling voor andere mensen Ik behandel andere mensen met respect Ik probeer andere mensen te begrijpen Ik blijf rustig, ook als ik boos ben (niet agressief reageren) Ik luister goed Ik houd me aan afspraken Ik help andere mensen Ik zoek naar een oplossing bij ruzie Ik kan omgaan met verschillen in mening Ik kan anderen op een prettige manier feedback geven Ik kan omgaan met de feedback die ik van andere mensen krijg Ik pas mijn gedrag aan als blijkt dat andere mensen iets niet prettig vinden Ik kom voor me zelf op als ik gedrag van anderen niet fijn vind Ik geef mijn eigen mening, ook als anderen het er niet mee eens zijn Ik kan makkelijk met onbekende mensen praten Ik zorg er voor dat contact met andere mensen prettig verloopt

			<ul style="list-style-type: none"> Ik geef anderen de ruimte om iets te vertellen, eigen mening te geven Ik stel vragen aan andere mensen Ik kan inschatten hoe een ander zich voelt (blij, boos, bang, verdrietig etc.) Ik weet waar ik wel en niet grapjes over kan maken
4 Zelfstandigheid		<ul style="list-style-type: none"> CED 5.2 Uitgestelde aandacht/hulp vragen CED 5.3 Zelfstandig (door)werken 	<ul style="list-style-type: none"> Ik werk zelfstandig nadat ik een opdracht of uitleg heb gekregen Ik weet wie ik hulp kan vragen Ik blijf geconcentreerd werken, ook als ik afgeleid word Ik houd de tijd in de gaten om werk op tijd af te krijgen Ik weet of ik vooral snel of juist netjes moet werken Ik weet wat er van me wordt verwacht in het werk
5 Presenteren	<ul style="list-style-type: none"> MBO I Presenteren MBO H Overtuigen en beïnvloeden 	<ul style="list-style-type: none"> CED 3.1 Jezelf presenteren 	<ul style="list-style-type: none"> Ik stel mezelf voor aan mensen die ik nog niet ken Ik geef mijn mening over een onderwerp Ik zeg waarom ik iets zo vind Ik geef duidelijk informatie Ik geef een presentatie Ik kan feedback geven en ontvangen Ik houd rekening met het 'publiek' aan wie ik iets vertel
6 Kennis en vaardigheden gebruiken	<ul style="list-style-type: none"> MBO K Vakdeskundigheid toepassen 		<ul style="list-style-type: none"> Ik gebruik mijn kennis om het werk goed te doen Ik gebruik mijn vaardigheden om het werk goed te doen Ik help andere mensen met mijn kennis en vaardigheden (doe iets, leg iets uit)
7 Kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> MBO S Kwaliteit leveren 		<ul style="list-style-type: none"> Ik weet aan welke eisen mijn werk moet voldoen Ik zorg er voor dat ik mijn werk zo goed mogelijk doe
8 Leren/me zelf ontwikkelen	<ul style="list-style-type: none"> MBO P Leren 	<ul style="list-style-type: none"> CED 1.4 Jezelf ontwikkelen op je werkplek CED 5.5 Reflectie op werk 	<ul style="list-style-type: none"> Ik zorg er voor dat ik steeds weet wat er belangrijk is in het werk Ik weet wat ik moet doen als het werk verandert Ik zoek zelf informatie om meer kennis te krijgen over mijn werk Ik stel vragen aan anderen om meer kennis te krijgen over mijn werk Ik zorg er voor dat ik nieuwe dingen leer om mijn werk goed te kunnen blijven doen Ik vraag feedback aan anderen hoe ik mijn werk beter zou kunnen doen Ik laat zien wat ik met feedback doe Ik denk er over na als iets fout is gegaan

			<ul style="list-style-type: none"> Ik bedenk hoe ik iets de volgende keer beter kan aanpakken
9 Omgaan met klanten ¹	<ul style="list-style-type: none"> MBO R Op de behoeften en verwachtingen van de klant richten 	<ul style="list-style-type: none"> CED 2.3 Klantgericht werken 	<ul style="list-style-type: none"> Ik luister naar vraag van klant Ik vraag door als iets niet duidelijk is Ik zorg dat klant tevreden is Ik controleer of de klant tevreden is Ik pas gedrag aan zodat klant tevreden is Ik ga beleefd/netjes om met klanten, ook als de klant niet beleefd/netjes doet Ik weet hoe ik met verschillende klanten moet omgaan (juiste toon) Ik verwijst een klant naar een collega als die beter kan helpen
10 Taal/communicatie	<ul style="list-style-type: none"> MBO J Formuleren en rapporteren 		<ul style="list-style-type: none"> Ik houd rekening met de persoon waarmee ik praat Ik geef duidelijk informatie Ik zorg er voor dat anderen me goed begrijpen (zelfde soort taal) Ik controleer of anderen me goed hebben begrepen Ik zorg voor goede spelling en grammatica als ik schrijf
11 Procedures volgen	<ul style="list-style-type: none"> MBO T Instructies en procedures opvolgen 	<ul style="list-style-type: none"> CED 2.1 Sociaal, economisch, veilig en milieubewust werken CED 2.2 Werken volgens kwaliteitssystemen CED 2.4 Algemene procedures op en rondom het werk 	<ul style="list-style-type: none"> Ik volg de (wettelijke) procedures/regels Ik volg instructies/aanwijzingen van Ik werk veilig (volgens veiligheidsvoorschriften) Ik gebruik het juiste gereedschap Ik gebruik beschermingsmiddelen (helm, handschoenen, oordoppen) Ik werk milieubewust (minder verspillen) Ik werk hygiënisch (handen wassen, handschoenen, dingen schoonmaken) Ik meld fouten/afwijkingen in het werkproces Ik controleer of alles goed loopt en er geen fouten optreden Ik pas mijn werk aan als ik zie dat er fouten ontstaan
12 Keuze maken/Besluit nemen	<ul style="list-style-type: none"> MBO A Beslissen en activiteiten initiëren 	<ul style="list-style-type: none"> CED 3.2. Een keuze maken 	<ul style="list-style-type: none"> Ik zoek informatie om een goede keuze te maken Ik neem beslissingen, ook als dit moeilijk is Ik neem initiatief om iets te doen Ik draag verantwoordelijkheid voor de keuzes die ik heb gemaakt Ik houd rekening met anderen bij keuze Ik leg mijn keuze uit, waarom ik dit heb gekozen <ul style="list-style-type: none"> Ook als andere mensen iets anders kiezen Ik benoem voor- en nadelen van elke keuze

¹ Breder dan in een winkel! Hier graag wat voorbeelden bij. Gasten. Mensen met wie je in het werk te maken hebt behalve collega's

13 Doorzettingsvermogen/stressbestendigheid	<ul style="list-style-type: none"> MBO V Met druk en tegenslag omgaan 		<ul style="list-style-type: none"> Ik blijf rustig in stresssituaties Ik doe mijn werk zo goed mogelijk in stresssituaties Ik geef op tijd aan als iets of iemand te vaak over mijn grenzen gaat (bijvoorbeeld te zwaar werk, pestgedrag) Ik geef niet op bij tegenslag Ik probeer iets opnieuw/op een andere manier als het eerst niet lukt
14 Omgaan met leidinggevend/collega's			<ul style="list-style-type: none"> Ik weet hoe ik om moet gaan met iemand die mijn baas/supervisor is Ik begrijp dat ik me aan regels moet houden die door anderen worden bepaald <ul style="list-style-type: none"> Wat ik moet doen Hoe het werk wordt gedaan Wanneer ik vrij kan nemen ...
15 Flexibel/aanpassen aan omstandigheden	<ul style="list-style-type: none"> MBO U Omgaan met veranderingen en aanpassen 		<ul style="list-style-type: none"> Ik kan omgaan met situaties die steeds veranderen en anders zijn dan hij vooraf had verwacht Ik kan omgaan met onvoorspelbare situaties Ik kan omgaan met verschillende mensen Ik kan mijn gedrag makkelijk aanpassen aan nieuwe omgevingen Ik kan me makkelijk aanpassen aan nieuwe opdrachten
16 Plannen/organiseren	<ul style="list-style-type: none"> MBO Q Plannen en organiseren 	<ul style="list-style-type: none"> CED 5.1 Taakaanpak 	<ul style="list-style-type: none"> Ik bedenk hoe ik iets zo efficiënt mogelijk ga aanpakken <ul style="list-style-type: none"> Minste tijd Beste resultaat Ik maak een planning van de werkzaamheden Ik weet hoe veel tijd iets kost Ik bepaal wat het eerst gedaan moet worden omdat het <ul style="list-style-type: none"> Het belangrijkste is De meeste haast heeft Ik bepaal volgorde van werkzaamheden <ul style="list-style-type: none"> Wat moet ik eerst doen voordat ik het volgende kan doen Ik kan de planning aanpassen als dat nodig is Ik laat weten als iets niet op tijd af komt en wanneer ik denk dat het wel klaar is
17 Analyseren	<ul style="list-style-type: none"> MBO M Analyseren 		<ul style="list-style-type: none"> Ik controleer informatie Ik vergelijk informatie Ik bepaal ik wat moet doen op basis van de informatie Ik noteer informatie op de juiste manier Ik controleer of ik iets goed heb gedaan Ik bedenk oplossing voor probleem
18 Onderzoeken	<ul style="list-style-type: none"> MBO N Onderzoeken 		<ul style="list-style-type: none"> Ik ken informatiebronnen Ik zoek informatie

			<ul style="list-style-type: none"> Ik gebruik internet om meer informatie over iets te vinden Ik stel vragen aan mensen als ik iets wil weten
19 Uiterlijke verzorging			<ul style="list-style-type: none"> Ik kies kleding die past bij de werkzaamheden Ik kies kleding waar anderen zich niet aan zullen ergeren Ik verzorg mijn lichaam netjes ...
20 Creatief zijn/verbeteren	<ul style="list-style-type: none"> MBO O Creëren en innoveren 		<ul style="list-style-type: none"> Ik kom met nieuwe ideeën Ik bedenk (nieuwe) oplossingen voor een probleem Ik doe voorstellen om iets beter aan te pakken
21 Materialen en machines gebruiken	<ul style="list-style-type: none"> MBO L Materialen en middelen inzetten 		<ul style="list-style-type: none"> Ik weet hoe ik elk gereedschap, apparaat, hulpmiddel moet gebruiken Ik weet welk gereedschap, apparaat, hulpmiddel ik moet gebruiken Ik ben voorzichtig met gereedschappen, apparaten, hulpmiddelen (zorg er goed voor) ...
22 Aansturen	<ul style="list-style-type: none"> MBO B Aansturen 		<ul style="list-style-type: none"> Ik zeg andere mensen wat ze moeten doen Ik controleer of andere mensen zich houden aan afspraken Ik verdeel werk over verschillende mensen Ik weet wie ik het beste kan vragen iets te doen, omdat hij/zij dat goed zou kunnen
23 Begeleiden	<ul style="list-style-type: none"> MBO C Begeleiden 		<ul style="list-style-type: none"> Ik leg andere mensen uit wat ze moeten doen Ik help andere mensen om beter te worden/iets beter te doen Ik motiveer andere mensen
24 Commercieel handelen	<ul style="list-style-type: none"> MBO X Ondernemend en commercieel handelen 		<ul style="list-style-type: none"> Ik kan bedenken hoe we meer omzet/klanten krijgen Ik neem initiatief Ik bespreek mijn ideeën met leidinggevende/collega's
25 Bedrijfsmatig handelen	<ul style="list-style-type: none"> MBO Y Bedrijfsmatig handelen 		<ul style="list-style-type: none"> Ik werk zo efficiënt mogelijk (kosten, materialen, tijd) <ul style="list-style-type: none"> Ik zorg dat er niets verspild wordt (zo min mogelijk kosten) Ik ga voorzichtig en zuinig om met materialen Ik doe mijn werk zo snel mogelijk Ik begrijp hoe het er in een organisatie aan toe gaat <ul style="list-style-type: none"> Samenwerking Informatie Werkzaamheden ...

			<ul style="list-style-type: none"> ...
26 Toekomstoriëntatie/ arbeidsoriëntatie		<ul style="list-style-type: none"> CED 1.1 Beeld van eigen mogelijkheden CED 1.2 Beroepsoriëntatie: keuze mogelijkheden CED 1.3 Beroepsoriëntatie: benodigde vaardigheden 	<ul style="list-style-type: none"> Ik weet welke taken er zijn binnen een bedrijf Ik weet wat je moet kunnen voor bepaald soort werk Ik weet wat ik al kan om dit soort werk te doen Ik weet welke vaardigheden ik nog moet leren om dit soort werk te doen Ik weet wat er nodig is om dit soort werk te kunnen doen (bijvoorbeeld aanpassingen in het werk, zoals samenwerken met een collega, hulpmiddelen) Ik weet wat voor soort functies er zijn in een bedrijf Ik weet welke sectoren er zijn Ik weet welke beroepen er in een sector zijn Ik zoek meer informatie over een beroep <ul style="list-style-type: none"> Vraag iemand over zijn werk Zoek op internet Ik weet dat ik in mijn werk dingen moet doen die ik niet op school heb geleerd